

KÖNYVISMERTETŐ

Vigvári András

KÖZPÉNZÜGYEINK

KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft.,
Budapest 2005

A közgazdász szerző: Az állam mi vagyunk című könyvének utolsó – ellenőrzésről szóló – fejezetét Calvin Coolidge idézetével kezdi: „*Nincs könnyebb feladat, mint elkölteni a közpénzt. Nincs gazdája, ezért erős kényszerítést érzel, hogy szerezz neki.*” A több mint fél évszázados idézet nem is lehetne aktuálisabb, mint a rendszerváltás óta halogatott államháztartási reform küszöbén. Gazdaságunk felzárkózásának és versenyképességének leggyengébb, és emiatt radikális megújításra váró láncszeme ugyanis éppen a közszektor. Úgy tűnik, hogy az Állami Számvevőszék által az Országgyűlésnek benyújtott közpénzügyi tézisek elindítottak egy mozgást a közpénzügyi menedzsment terén, de egyelőre nem látszik, hogy az új fejlemények az eddig megszokott pótcselekvések szintjén maradnak, vagy elindulnak az érdemi változások.

„A demokratikus társadalmi rend minőségének fontos ismérve a közpénzekkel való gazdálkodás minősége és átláthatósága” – emeli ki a szerző könyve előszavában. Hogy ennek az állításnak a súlyát megérezzük, elég megemlíteni azt a tényt, amely szerint az államháztartás kiadásai az Európai Unió átlagában – és Magyarországon is – az előállított GDP közel 50%-át teszik ki. Ha Wagner német közgazdász törvényét a kormányzati szektor növekedésének állandóságáról matematikai szigorúsággal értelmezhetetlennek is tekintjük – az állandó növekedés végeredménye ugyanis végtelen lenne –, történelmi perspektívában szemlélve megállapíthatjuk, hogy a XX. század során a közkiadások folyamatosan és jelentős mértékben növekedtek.

A *Közpénzügyeink* című könyv „kötelező olvasmány” az érdeklődő, közgazdasági alapismeretekkel rendelkező adófizető állampolgárok számára, hiszen mindannyiunk pénzéről, a közpénzekről van benne szó. A könyv világos mondanivalójából egyenesen következik a sürgős hazai teendők: az egészségügy és

az oktatás érdemi reformja, a K+F tevékenység átalakítása, a fizikai infrastruktúra állapotának fejlesztése, a központi kormányzat és az önkormányzatok nyújtotta szolgáltatások minőségének javítása, az adórendszer, a nyugdíjrendszer, valamint a közigazgatás átalakítása, amely területek természetesen magukba foglalják a finanszírozási rendszer teljes megújítását is. A teendők ismerete már önmagában is előnyt jelent, de ez csak az első lépés. A jó diagnózis csak feltétele a jó irányba való elindulásnak, de még nem jelent terápiát. A szerző diagnosztizál és egyben megoldási alternatívákat is kínál az olvasó számára. Ebben a komplexitásban kiemelkedik a hasonló témájú művek sorából.

A könyv *prológusa* elvezet minket egy képzeletbeli magyar város önkormányzati képviselő-testületének ülésére, ahol már korántsem képzeletbeli problémákkal találkozunk, és amely problémákra megtalálhatjuk a saját – szakmailag megalapozott – megoldásainkat a könyv további tíz fejezetének áttanulmányozása során. Ez az ötlet emberközeli, gyakorlatiasabbá teszi az általános sztereotípiák szerint száraznak minősített témákat is.

A második és harmadik fejezetben a közszektor- gazdaságtan rendhagyó összefoglalását adja. Külön érdekesség, hogy a gazdasági-társadalmi fejlődés kontextusába ágyazva tárgyalja az állami szolgáltatások iránti szükségletek növekedését. Ezzel a megközelítéssel két célt is szolgál. Egyfelől fontos üzenet, hogy *nincs tértől és időtől független* állami szerepvállalás, másfelől a szolgáltatás-gazdaságtan alapjainak bemutatásával megalapozza a későbbi közszektorkontrolling alapjait bemutató fejezetet. A negyedik és ötödik fejezet a közpénzügyi rendszer újszerű, rendszerszemléletű bemutatását tartalmazza. A hatodik fejezet, majd később a 10. fejezet a költségvetési gazdálkodás kérdéseit tárgyalja. A könyvből nem hiányozhat a magyar államháztartás, az Európai Unió közös költségvetésének és a közpénzek ellenőrzésével foglalkozó fejezet sem.

A könyv jól jellemezhető a ma divatos „3 in 1” jelzővel. Alkalmas egy egyetemi mester kurzus (MA) és egy doktori kurzus (PhD) tankönyvének, valamint az érdeklődő olvasók és szakemberek – akár autodidakta, akár szervezett keretek között történő – közpénzügyekkel kapcsolatos ismereteinek fejlesztésére, elsősor-

ban továbbképzési, posztgraduális és MBA-képzések programjába illesztve. A megértéshez a közgazdaságtan alapjainak (mikro- és makroökonómia), alapvető jogi, monetáris politikai és vállalati pénzügyi ismereteknek a megléte szükséges. Az eligazodást rendkívül jól segíti a könyv felépítése, a fejezetek egységes szerkezete és a rendszerszemléletű gondolkodásmód. Piktogramok segítik az alapkurstól elkülönülő területeken való eligazodást. Ilyenek a mondanivaló hátterét megvilágító *olvasmányos* részeket, a megértéshez szükséges utalásokat tartalmazó *emlékeztetőket*, a közszektortal foglalkozó kiemelkedő közgazdászokat bemutató *arcéleket*, valamint a mélyebb összefüggéseket tárgyaló *PhD*-képzés anyagrészeit megkülönböztető jelölések. A szerző, figyelembe véve az olvasók különböző előképzettségét, a szövegben ki nem fejtett fogalmakat külön *fogalomtárban* szerepelteti. Minden fejezet végén megtaláljuk az adott részben előforduló *kulcsfogalmakat*. Emellett *ellenőrző kérdések*, a nyitott szakmai kérdésekre fókuszáló *vitakérdések* és a világháló használatára inspiráló *internetes feladatok* teszik teljessé az anyag megértését. A fejezetenkénti *irodalomjegyzék* pedig támpontot nyújt a további elmélyüléshez.

A vizsgált jelenségek, folyamatok mélyebb megértéséhez nyújt további segítséget a fejezetenként visszatérő „*Mi mennyi?*” című rész. A közgazdászszaktudás fontos kelléke a vizsgált jelenségek mennyiségi vonatkozásainak megragadása, a számok faggatásának készsége. Az állandó alcímben feltett kérdésre számokkal illik válaszolni, amely számok – természetüknél fogva – mennyiségi összefüggéseket rejtnek, újabb megválaszolandó kérdésekkel, ezzel is inspirálva a közszektor további, önálló pénzügyi elemzésére. Különösen fontos az is, hogy a szerző illusztrálásra olyan táblázatokat állított össze, amelyek jelentős tudástöbblethez juttatják a „csupán érdeklődő” olvasót.

Izgalmas kalandnak néz elébe, aki rászánja magát a könyv áttanulmányozására. A közgazdaságtan „névadójától” – Arisztotelészről – eljuthatunk a XXI. század Magyarországnak terület- és településfejlesztésének kistérségekkel, megyékkel, régiókkal „terhelt” problémáinak megismeréséig. Szembesülhetünk a közszektor – átalakítást is nagymértékben meghatározó – egyik legnagyobb problémájával, a teljesítményméréssel. Információs aszimmetriákon, forrásallokáción, bonitáson, adórendszereken, zárszámadáson, regionális és kohéziós politikán, eredmény szemléleten és ellenőrzési folyamatokon keresztül jutunk el addig a felismerésig, hogy a „*Közpénzügyeink*” főszereplői, szülők és gyerekek, vállalkozók és alkalmazottak, politikusok és civilek, azaz mi magunk vagyunk.

David Osborne – Peter Hutchinson

A KORMÁNYZÁS ÁRA

Hatékonyabb közszolgáltatások
megszorítások idejénAlinea Kiadó –
IFUA Horváth & Partners 2006

Érdekfeszítő, széles körű nemzetközi hatást kiváltó könyvvel gazdagodott a magyar közigazgatás-tani szakirodalom azzal, hogy 2006-ban megjelent a magyar könyvpiacon David Osborne és Peter Hutchinson 2004-ben, az Egyesült Államokban publikált könyve „A kormányzás ára – Hatékonyabb közszolgáltatások megszorítások idején” címmel. Ez David Osborne – más-más társszerzővel írott – negyedik könyve.

A szerzőpáros egyik tagja, David Osborne már régóta ismert a nemzetközi szakmai közvéleményben. 1992-ben jelent meg Ted Gaeblerrel közösen írott „Reinventing Government” című könyve, amely nemcsak az Egyesült Államokban vált széles körben ismertté egyetemi körökben és közintézmények vezetői között egyaránt. A könyvet számos nyelvre lefordították. Így magyar nyelven is megjelent 1994-ben „Új utak a közigazgatásban – Vállalkozói szellem a közösségi szektorban” címmel. A könyv napjainkig tartó vitát váltott ki. A „New Public Management” áramlata, amely elsősorban az angolszász országokban terjedt el, szemléleti alapvetést tartalmazó könyvnek tekintette Osborne és Gaebler művét. Ugyanakkor nemzetközi szinten jelentkezett egy olyan szkeptikus értelmezés is, amely a közintézményi menedzsmentreformok szükségességének elismerése mellett, komplex szemléletben hangsúlyozta, hogy a menedzsmentreformok csak akkor hatékonyak, ha kiegészülnek a közpolitikai döntéshozatal reformjával és jogi innovációkkal is, és a piaci mechanizmusok közszektorban történő alkalmazását erőteljesebben kapcsolja össze értékorientációs követelményekkel.

A nemzetközi vitákhoz újabb adalékokat szolgáltatott David Osborne második könyve, amely 1997-ben jelent meg Peter Plastrikkal – ezúttal más társszerzővel – „Banishing Bureaucracy – The Five Strategies for Reinventing Government” címmel. Ezt a nyomvonalat folytatta a szerzőpáros második könyve, amely „The Reinventor’s Fieldbook” címmel jelent meg 2000-ben.

„A kormányzás ára” című könyv központi témaköre, hogy a tartós vagy időleges költségvetési deficit